

ZGODBE Z RAZGLEDOM

***Vojaško-zgodovinska
dediščina Zelenega krasa***

Razdrto ob vznožju Nanosa (antična Okra), ena od vstopnih točk na območje Zelenega krasa, ki predstavlja najprikladnejši prehod iz Sredozemlja v Srednjo Evropo, Panonsko kotlino in na Balkan.

Naslovnica: Šilentabor, vzpetina pri Zagorju, na kateri je stal največji taborski kompleks na Slovenskem (več na strani 9).

Iskalcu izgubljenega časa

Dobrodošel, popotnik, na skrivnostnih brezpotjih Zelenega krasa! Dobrodošel v deželi, kjer navidez naključno položen kamen ni samo kamen, ampak večtisočletna ostalina, ki ji neumorna človeška roka jemlje obstanek, ko jo odnaša iz utrjenih nasipov opuščenih gradišč.

Pogled na dominantno vzpetino nad vasjo je skoraj vedno pogled na poza-bljeni svet poganskih naselbin ali načetih obzidij, kjer iz kamna na kamen ni rasla palača, ampak nasip, viteški grad ali protiturški tabor. Spust v podzemni svet pa ni zgolj sprehod po vlažnih apnenčastih tleh kraških jam, saj vodijo vanj tudi cementni labirinti opuščenih bunkerjev. Zeleni kras nas bogati s skritim svetom kraških čudes in skrivnostnimi zgod-bami, ki so se stkale na nemirnem stičišču prihajajočih in odhajajočih kultur. S svojo povezovalno geografsko lego predstavlja že tisočletja najprikladnejši naravni prehod iz Sredozemlja v Srednjo Evropo ter Panonsko kotlino in na Balkan. S svojo razgibano, na ključnih mestih privzdignjeno konfiguracijo pa zagotavlja obrambni potencial, ki ga je znal izkoristiti vsak staroselec in na katerega je moral računati še tako bojevit prišlek.

Dragi popotnik, naj noge in kolo poženejo časovni stroj! Potuj skozi čas rekreativno in pri tem ne pozabi na domišljijo ter na teh nekaj napotkov, ki jih prinaša pričujoča knjižica.

Oborožitev skozi čas Starorimsko orožje iz Šmihela pod Nanosom (2. st. pr. Kr., hrani Narodni muzej Slovenije), vojak Beneške republike, mitraljez browning M1919A4 7,62 mm (hrani Vojaški muzej Slovenske vojske v Parku vojaške zgodovine Pivka).

Od prazgodovine do antike

Najstarejše sledi človeka na Slovenskem so bile najdene prav v jamah na območju Pivške kotline, z vidika vojaške dediščine pa postane prostor Zelenega krasa pomemben šele v bronasti dobi z razvojem utrjenih gradišč. Ta doživljajo svoj razcvet vse do prihoda Rimljanov v mlajši železni dobi.

Pasno okovje rimskega vojaka
(Sv. Primož nad Radohovo vasjo pri Pivki) Najdba iz druge pol. 4. oz. 5. st. dokazuje pomembno vlogo gradišč v zaledju Claustra Alpium Iuliarum. Hrani Narodni muzej Slovenije.

Fibula s čebulastimi gumbi z oprave rimskega vojaka (Jama pod Predjamskim gradom) Fibula iz bakrove zlitine iz 4. oz. začetka 5. st. dokazuje, da so v pozni antiki varovale pomembnejše prehode na Apeninski polotok le še manjše vojaške enote na neizpostavljenih mestih. Hrani Notranjski muzej Postojna.

Skrivnostna gradišča
Prva strnjena naselja na zelenokraških tleh nastanejo že v srednji bronasti dobi, večina pa v starejši železni dobi. Na vzpetinah, praviloma v neposredni bližini današnjih naselij, lahko vidimo ostaline nekdanjih kamnitih in zemljenih nasipov. O starodavnih naselbinah pričajo tudi ledinska imena parcel, vzpetin in celo naselij ali njihovih delov (Gradišče, Grobišče, Stari grad ...). Prebivalci gradišč so slabo poznana avtohtona plemena (notranjska skupina), ki se ukvarjajo z živinorejo, poljedelstvom, kovaštvom, lončarstvom, tkalstvom in trgovino.

Rimljani na obzorju!
Rimljani prodrejo v 2. st. pr. Kr. vzhodno od Ogleja in zadajo hud udarec naselbinam notranjsko-kraške skupine. Dokončno si Rim podredi to območje šele po letu 35 pr. Kr., ko Oktavijan dokončno obračuna z bojevitim plemenom Japodov in opustoši njihovo glavno mesto Metul. Nekatera gradišča Rimljani podrejo, večino pa poselijo in obrambno utrdijo. Zaradi pritiskov plemen s severovzhoda začne Rimsko cesarstvo v 3. stoletju graditi obrambni sistem štirimetrskih zidov, utrdb in stolpov, imenovan Claustra Alpium Iuliarum (Zapora Julijskih Alp), katerega južni krak se razteza od Vrhnike prek Babnega Polja do Reke. Po razpadu cesarstva na zahodni in vzhodni del izgubi obrambni sistem svojo funkcijo in je opuščen. Njegovih ostankov skorajda ni več, pogosto pa na istem mestu nastanejo novoveške utrdbe Alpskega zidu.

Za boljši vpogled v stari vek priporočamo obisk Notranjskega muzeja Postojna in Parka vojaške zgodovine Pivka.

Gradišče na Šilentabru
Od enega večjih gradišč na Pivškem, z obsegom preko 1.000 metrov, sta ohranjena nasipa na južni in vzhodni strani.

Zagorje

Rimski republikanski novci, zakladna najdba
(Gradišče nad Knežakom) Novčne najdbe iz sredine 2. st. pr. Kr. kažejo, da je Pivška kotlina že takrat strateškega pomena za Rimljane. Hrani Narodni muzej Slovenije.

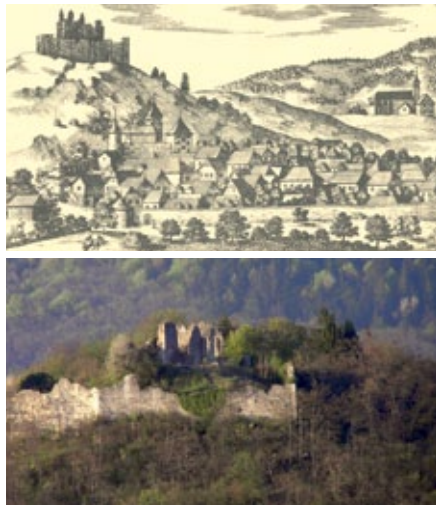

Gradišče nad Šmihelom pod Nanosom
Največja železnodobna naselbina v regiji je stala na večji ravnici na vzpetini severno od vaške cerkve. Kontinuirano je živela od 8. do 2. st. pr. Kr. Varovana je bila z nasipom iz kamnja in zemlje, v notranjosti pa so bila lesena bivališča s kamnitimi temelji. V bližini je bilo odkritih več grobišč, pa tudi posamezne rimskodobne najdbe. Nekateri arheologi so gradišče zmotno poskušali poistovetiti z upornim japodskim mestom Metul, ki ga je Rim leta 35 pr. Kr. opustošil.

Predjamski grad

Oglejski patriarhi so visoko v steni zgradili težko dostopen grad, ki se v pisnih virih prvič omenja leta 1274. Dozidala in preoblikovala ga je družina Luegg, katere najslavnejši graščak je bil Erazem Predjamski. Po dolgotrajnem obleganju gradu so Erazma leta 1484 s pomočjo zvijače ubili. Leta 1570 je bil grad ponovno dozidan in preurejen. V takšni obliki se je ohranil do danes.

Pusti grad, Lož

Od mogočne zgradbe z dvojnim obzidjem, ki so jo v 12. stoletju pozidali oglejski patriarhi, so ostale le razvaline. Te so vidne že na Valvasorjevi upodobitvi mesta Lož iz 2. pol. 17. st., na isti sliki pa je prikazano tudi protiturško obzidje mesta, ki ga je Lož zgradil po letu 1477, ko je prav zaradi pogostega turškega plenjenja pridobil mestne pravice in z njimi povezane možnosti dohodka.

Mogočne grajske utrdbe

Gradovi so zgrajeni večinoma v 12. stoletju, in sicer na izpostavljenih vzpetinah, zlasti na lokacijah prazgodovinskih gradišč. Z besedo grad imamo v mislih obrambno utrjeno prebivališče tuje fevdalne gospode, sezidano na naravno ali umetno zavarovanem prostoru. Na skrajnih robovih Zelenega krasa stojijo najpomembnejši, še danes ohranjeni gradovi: Predjamski grad na severu in grad Prem na južem robu Pivške kotline ter grad Snežnik na jugozahodnem delu Loške doline. V 16. stoletju dobijo te srednjeveške stavbe zaradi kmečkih uporov, turških vpadov in uveljavitve ognjenega strelnega orožja dodatne arhitekturne obrambne elemente.

Predjamski grad, grad Prem in grad Snežnik pričakujejo vaš naskok! Preostali gradovi Zelenega krasa so sicer danes v ruševinah, a predstavljajo lepo izletniško točko in domišljijski sprehod v zavetju srednjeveških zidov.

Grad Prem

Prvotni lastniki gradu, ki je v 12. stoletju zrasel na temeljih rimske utrdbe, so bili oglejski patriarhi. Ti podarijo grad v fevd devinskim plemičem. Po njihovem izumrtju leta 1399 si grad izmenjujejo številne plemiške družine, od goriških grofov do Habsburžanov. Po I. sv. vojni ga obnovi tržaški zdravnik Zuccolini. Od leta 2008 je v njem stalna muzejska zbirka o gradovih in gradiščih porečja reke Reke.

Ravbarjev stolp, Planina

Obnovljena ostalina nekdanjega Malega gradu iz 14. stoletja, ki je imel na vhodu Postojnskih vrat izrazito varovalno funkcijo.

- 1213** prva omemba gradu Prem
- 1244** prva omemba gradu v Ložu
- 1269** prva omemba gradu Snežnik
- 1274** prva omemba Predjamskega gradu
- 16. st.** arhitekturne spremembe gradov

Grad Snežnik

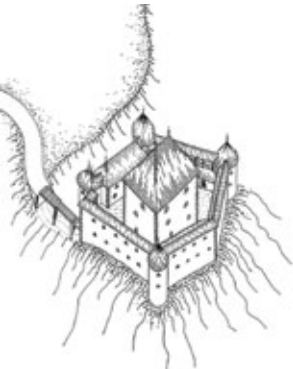
Prvič so grad in gospodje Snežniški omenjeni v 13. stoletju. Pozneje je grad last številnih plemiških družin, dokler ne postane v 17. stoletju pomembno upravno središče tega dela Notranjske. Prvotna utrjena postojanka dobi s pozidavami vse do danes ohranjene renesančne in baročne stavbne prvine z lepo ohranjenimi tramovnimi stropi. Sedanja grajska podoba s predzidjem in stolpi je iz 2. polovice 19. stoletja, ko so grad saški knezi Schönburg-Waldenburg kupili skupaj z obsežnimi gozdovi in ga obnovili v poletno lovsko rezidenco.

Silni tabor, silni tabor!*

Tabori nastanejo ob velikih turških vpadih ob koncu 15. in v prvi polovici 16. stoletja, ki v glavnem potekajo iz sosednje Like preko Loške doline in po dolini reke Reke. Grajeni so kot tanka in visoka obzidja s polkrožnimi stolpi, najpogosteje okrog že obstoječih dvorov in gradov (Gotnik, Podgrad) ter cerkva (Orehek, Košana, Cerknica). Kot že ime pove, služijo protiturški tabori kot zatočišča pred osmanskimi roparskimi pohodi, obenem pa so stalna ali začasna utrjena shramba oziroma kašča za vse vrste dragocenosti - od živeža, živine in obleke do cerkvenih dragocenosti. Tabori po odločilnem porazu Turkov pri Sisku zelo hitro izgubljajo svojo vlogo, saj se je fevdalna gospoda bala, da bi kmečke utrdbe postale središča vse bolj upornih kmetov. Večino taborov so tako začeli rušiti že v 17. in 18. stoletju.

Čeprav tabori niso ohranjeni v svoji izvorni obliki, vas bodo navdušili objekti, ki so bili včasih vitalen del kmečkih utrdb, danes pa so znova cerkve, hiše v strnjenih vaških naseljih ali jame.

* Uvodni verz pesmi o Šilentabru, ki jo je napisal Miroslav Vlihar (1818-1871), notranjski domoljub, pesnik, skladatelj in politik.

Podtaborska jama pri Šembijah
Ostanke utrjenega zatočišča, ki so ga dali zgraditi lastniki gradu Prem, najdemo v prepadni skalni steni nad vasico Podtabor. Zatočišče je še v 17. stoletju služilo kot kašča.

 Podtabor

Cerkev sv. Florijana v Orehku
Nekdanji protiturški tabor z obzidjem nepravilne oblike, ki se naslanja na masiven cerkveni zvonik z odlično ohranjenim sistemom strelnih lin in vhodom v nadstropju.

Ostanki tabora v Studenem
V 13. stoletju je bil na tem kraju ob starodavni prometnici postavljen srednjeveški dvor stiškega samostana, kjer so pretovarjali trgovsko blago, predvsem sol in vino za potrebe samostana. V 15. stoletju so dvor zaradi pogostih turških vpadov obdali z obzidjem.

- 1408** prvi turški vpadi v Beli krajini
- 1453** padec Konstantinopla
- 1463** Turki osvojijo Bosno
- 1469-1483** sistematični turški vpadi
- 1471** gradnja Šilentabra
- 1593** poraz Turkov pri Sisku

Šilentabor nad Zagorjem
(Valvasorjev bakrorez, Slava Vojvodine Kranjske, 1689)
Največji taborski kompleks na Slovenskem je stal na izpostavljenem grebenu nad Zagorjem. Grad oziroma tabor so pričeli graditi baroni iz bližnje graščine Ravne leta 1471. Leta 1635 je pod gradom v zadnjem velikem kmečkem upor na Slovenskem deželnoknežja vojska s pomočjo uskokov premagala okoli 600 upornikov, kar je pomenilo tudi začetek propada tabora. Danes je vidnih le nekaj ostankov zidov in temeljev, maketo tabora pa si lahko ogledate v Parku vojaške zgodovine v Pivki.

 Zagorje

Cerknica
Eden največjih in najmočnejše utrjenih taborskih kompleksov. V drugi polovici 15. stoletja so Turki podrl prvo cerkev, na Taboru pa je nastala nova župnijska cerkev Marijinega rojstva, okrog katere je bil med letoma 1472 in 1482 zgrajen protiturški tabor. Visoko, nepravilno obzidje je imelo pet masivnih kvadratnih stolpov in dvoetažne kašče. V enem od njih je danes sedež Notranjskega regijskega parka in prostori Turistično informacijskega centra.

Vojaško-zgodovinska dediščina Zelenega krasa

1:250.000

- muzej
- delno ohranjeno
- za raziskovalce
- razgledišče
- izhodišče
- kolesarska točka
- dostop peš

23 TIC Cerknica
Tabor 42, Cerknica
+386 (0)1 709 3636
tic.cerknica@cerknica.si
Odperto:
od ponedeljka do
petka, 10.00-16.00
ob sobotah 8.30-13.00

24 TIC Lož
Cesta 19. oktobra 49, Lož
+386 (0)1 160 2853
tic.loz@kabelnet.net
Odperto:
V-IX - vsak dan, 10.00-18.00
X-IV - od ponedeljka do
petka, 10.00-16.00

25 TIC Bloke
Nova vas 46, Nova vas
+386 (0)31 326 158
tic@bloke.si
Odperto: od ponedeljka
do petka, 8.00-14.00

26 TIC Postojna
Notranjski muzej Postojna
Kolodvorska c. 3, Postojna
+386 (0)5 721 1090
info@notranjski-muzej.si
Odperto: v času odprtja
muzeja (glej stran 18)

27 TIC Galerija na vogalu
Gregorčičev drev. 2, Postojna
+386 (0)5 726 4900
polona.skodic@postojna.si
Odperto: ponedeljek, torek,
četrtek, petek, 10.00-14.00
sreda, 14.00-18.00

28 TIC TD Postojna
Jamska c. 9, Postojna
+386 (0)5 7201 610
info@tdpostojna.si
Odperto: od ponedeljka
do petka, 8.00-16.00

29 TIC Predjama
parkirišče pri
Predjamskem gradu
Odperto: VI-IX - vsak dan,
10.00-18.00

30 TIC Pivka
Park vojaške zgodovine Pivka
Kolodvorska c. 51, Pivka
+386 (0)5 721 2180
+386 (0)31 775 002
tic.pivka@pivka.si
Odperto: v času odprtja
Parka (glej stran 18)

31 TIC grad Prem
Prem 39, Prem, Ilirska Bistrica
+386 (0)51 674 352
tanja.sajina@ilirska-bistrica.si
Odperto: v času odprtja
gradu (glej stran 18)

12 Križna gora gradišče
13 Nadleški hrib ostanki zgodnjerske utrdbe
14 Nadleško polje prvo partizansko letališče na Slovenskem
15 Ulaka gradišče in rimska naselbina ter spomenik II. svetovne vojne

Spopad Avstrijske vojske z Napoleonovo armado na Razdrtem leta 1809
 Uprizoritev v sklopu tretjega Festivala vojaške zgodovine (Park vojaške zgodovine Pivka, 2009).

Nemirni novi časi

V 14. stoletju se oblast Habsburžanov na območju današnje Slovenije dokončno utrdi in traja vse do konca prve svetovne vojne - z eno samo prekinitvijo: z ustanovitvijo Ilirskih provinc po zmagi Napoleona nad Avstrijskim cesarstvom. Prav ti kraji igrajo pomembno vlogo, ko avstrijska vojska v bitki pri Razdrtem leta 1809 zamen poskuša zaustaviti prodirajočo francosko armado, pa tudi v naslednjih štirih letih, ko je tukaj pomembno prometno območje novonastalih Ilirskih provinc.

Leta 1915 je današnje območje Zelenega krasa sicer še vedno enovito, vendar daje kot neposredno zaledje Soške fronte slutiti, da tragedija ni daleč. Ta pride s koncem prve svetovne vojne z usodno pripojitvijo njegovega zahodnega dela Kraljevini Italiji, vzhodnega pa novonastali Kraljevini SHS.

Vojaška dediščina novega veka ostaja še najbolj živ pričevalec časa. Dotaknila se vas bo tako na prostem kot v zavetju Parka vojaške zgodovine Pivka.

Svetozar Borojević von Bojna, feldmaršal avstro-ogrske vojske
 (Kostajnica, 1856 - Celovec, 1920)
 Med letoma 1915 in 1917, ko je poveljeval na Soški fronti, je imel svoje poveljstvo v Grand Hotelu Adelsberghof v Postojni (današnja Srednja gozdarska in lesarska šola).

Borojevićeva pot po Soviču
 Med svojim bivanjem v Postojni se je Borojević dvakrat dnevno sprehodil z oboroženim spremstvom po Soviču, po poti, ki še danes nosi njegovo ime.

 Postojna

Od vzpona fašizma do pogorišča Evrope

Leta 1931 začne fašistična Italija utrjevati rapalsko mejo z gradnjo utrdbenega sistema, imenovanega Alpski zid (Vallo Alpino), ki na območju Zelenega krasa v glavnem sledi trasi Claustre Alpium Iuliarum. Kraljevina Jugoslavija odgovori pet let kasneje z gradnjo manj kompleksnega sistema, t. i. Rupnikove linije. Rupnikova linija je opuščena in uničena že na začetku II. svetovne vojne, ko Italijani vkorakajo v Jugoslavijo. Alpski zid pa tudi v nadaljnjih letih ne pride do veljave, saj je tako pred kapitulacijo Italije kot po prihodu nemške vojske povsem neuporaben proti gverilskemu načinu bojevanja partizanov. Osvobodilno delovanje partizanov je usmerjeno v sabotažo prometne in logistične infrastrukture, zato v glavnem nima stalnih oporišč, katerih sledovi bi se ohranili do danes.

Vas zanima, kaj se je dogajalo pred in med II. svetovno vojno na nemirnih tleh Zelenega krasa? Želite na lastni koži občutiti vojaško življenje v rovih? Obiščite Park vojaške zgodovine in se od tam podajte na krožno pot po Primožu z vodnikom ali sami.

»Zmajevi zobje« v Otoški dolini
Te protitankovske ovire so v sklopu Alpskega zidu branile dostop preko enega najnižjih prehodov v celotnem Dinarskem gorstvu.

   Gorenje Jezero

Partizanska sabotaža v Postojnski jami 1944
Požig skladišča pogonskega goriva, ki so ga Nemci hranili v vhodnem delu Postojnske jame.

  Postojnska jama

Hrib svobode nad Ilirsko Bistrico   Ilirska Bistrica
Spominsko obeležje, posvečeno borcem III. prekomorske udarne brigade, ki je v sestavi IV. Jugoslovanske armade sodelovala v zaključnih bojih proti nemški vojski na območju Ilirske Bistrice in Trsta.

Avtorja: kipar Janez Lenassi, arhitektka Živa Baraga.

- 1918 konec I. svetovne vojne
- 1920 določitev t.i. rapalske meje
- 1931 začetek gradnje Alpskega zidu
- 1933 začetek gradnje utrdbe na Primožu
- 1935 začetek gradnje Rupnikove linije
- 1941 napad sil osi na Kraljevino Jugoslavijo
- 1943 kapitulacija Italije
- 1945 kapitulacija Nemčije

Italijanska podzemna utrdba, krožna pot po Primožu nad Pivko
Dvojna topniška kazemata obvladuje z dvema 75-mm topovoma zajeten del Pivške kotline. 481 m podzemnih hodnikov, preplet bivalnih in logističnih prostorov (prezračevanje, vodni rezervoarji, sanitarije, fotofonično komuniciranje, skladiščenje hrane in orožja) ter štirje bojni bloki dajejo impozantni utrdbi status ene najbolj utrjenih točk druge, t.i. varnostne črte Alpskega zidu. Po kapitulaciji Italije so Nemci v strahu pred zavezniško invazijo razstrelili bojne bloke.

Osrednji razstavni prostor Parka vojaške zgodovine Pivka
V prvem muzejskem paviljonu si lahko ogledate tanke, oklepna vozila in topove iz II. svetovne vojne in obdobja poveljne Jugoslavije.

Od Jugoslavije do samostojne Slovenije

Območje Zelenega krasa je po letu 1945 spet del enovitega območja Jugoslavije. Ta je dobro razumela njegove teritorialne prednosti, kar dokazuje intenzivna navzočnost JLA v Pivški kotlini. V vojaških objektih kopiči vojska lahko in težko oborožitev sovjetskega in celo ameriškega porekla, pa tudi domače orožje in opremo. Strateškost območja se izkaže tudi ob slovenski osamosvojitveni vojni, ko tanki JLA zapustijo Pivško vojašnico en dan pred njenim uradnim začetkom. Po vojni pridejo vojašnice in glavnina oborožitve v roke Slovenske vojske.

Za skok v razburljivo polpreteklost priporočamo sprehod po Parku vojaške zgodovine v Pivki. V objektih nekdanih vojašnic se vas bo bogata zbirka lahkega in težkega orožja zagotovo dotaknila, izjemnega pomena pa so tudi dokumenti in pričevanja slovenske osamosvojitve.

- 1948** spor Jugoslavije z Informbirojem
- 1953-57** ameriška vojaška pomoč JLA
- 1991** slovenska osamosvojitve
- 2004** začetek Parka vojaške zgodovine
- 2011** podmornica P-913 v stalni zbirki PVZ

Dan prej Jugoslovanski tanki T55 že dan pred začetkom osamosvojitvene vojne zapustijo pivško vojašnico, v kateri je danes Park vojaške zgodovine. Na stalni razstavi z naslovom Enotni v zmagi si lahko pobliže ogledate tudi potek desetdnevne vojne za samostojno Slovenijo.

Prvo zračno plovilo Slovenske vojske
Del stalne razstave v Parku vojaške zgodovine je tudi helikopter gazela TO-001 Velenje, s katerim sta v času osamosvojitvene vojne dva slovenska pilota JLA prebegnila na slovensko stran. Še isti dan je helikopter zamenjal oznake in tako postal prvo zračno plovilo Slovenske vojske.

Park vojaške zgodovine

V nekdanji italijanski in nato jugoslovanski kasarni je v letu 2006 s postavitvijo prvih eksponatov svoja vrata odprl Park vojaške zgodovine.

www.parkvojaskezgodovine.si
Kolodvorska cesta 51, 6257 Pivka
+386 (0)5 721 2180

Odprto:

VI, VII, VIII, IX - vsak dan, 10.00-17.00
V, X - sob., ned., prazniki, počitnice, 10.00-17.00
I, II, III, IV, XI, XII - sob., ned., prazniki, počitnice, 10.00-15.00 (I, II, XII - ogled vsaki dve uri)
Za najavljene skupine je ogled možen vse leto.
Zaprto: 1. januar, velika noč, 25. december

Grad Prem

Del Pokrajinskega muzeja Koper.
Prem, 6255 Prem
+386 (0)5 710 1384

Odprto:

V, VI, VII, VIII, IX, 1-5 X - sobote, nedelje, prazniki, 12.00-19.00
Za najavljene skupine je ogled možen tudi med tednom in v zimskem času.

Notranjski muzej Postojna

Nekdanja karabinjerska kasarna je po II. svetovni vojni postala garnizijska komanda JLA, v letu 2011 pa je po obnovi svoje prostore v njej dobil Notranjski muzej Postojna.

www.notranjski-muzej.si
Kolodvorska cesta 3, 6230 Postojna
+386 (0)5 721 1090

Odprto:

V, VI, VII, VIII, IX - vsak dan, 11.00-18.00
I, II, III, IV, X, XI, XII - od ponedeljka do petka, 9.00-15.00, sobote in nedelje, 11.00-16.00
Za obisk izven odpiralnega časa in za vodene ogledje je potrebna najava vsaj dva dni pred obiskom.

Predjamski grad

Predjama 1, 6230 Postojna
+386 (0)5 753 6014

Odprto:

VII, VIII - vsak dan, 9.00-19.00
V, VI, IX - vsak dan, 9.00-18.00
IV, X - vsak dan, 10.00-17.00
I, II, III, XI, XII - vsak dan, 10.00-16.00

Grad Snežnik

Del Narodnega muzeja Slovenije.
Kozarišče 67, 1386 Stari trg pri Ložu
+386 (0)1 705 7814

Odprto:

IV, V, VI, VII, VIII, IX - vsak dan, 10.00-19.00 (vstop vsako polno uro, zadnji ogled ob 18.00)
I, II, III, X, XI, XII - vsak dan, razen ob ponedeljkih, 10.00-17.00 (vstop vsako polno uro, zadnji ogled ob 16.00)
Ogledi so mogoči samo z vodnikom v skupini največ 30 oseb. Za organizirane skupine nad 10 oseb so potrebne predhodne prijave.

Zaprto: 1. januar, 1. november, 24. in 25. december

Podmornica P-913 (Park vojaške zgodovine Pivka)

“Žepna” podmornica jugoslovanske vojne mornarice, katere ključna naloga je prevoz in podpora bojnim potapljačem (diverzantom). P-913 je izjemen primer tehnične dediščine, za katero sta levji delež prispevala slovenska industrija in znanje. Hkrati pa je bilo to specifično bojno plovilo nekdanje službeno okolje številnih slovenskih podmorničarjev, ki so bili med podmorniški poveljniki v jugoslovanski vojni mornarici nadpovprečno zastopani, tudi z najvišjimi čini.

Kamen z vrezano podobo konjenika
iz predrimskega obdobja (Parti pri Stari Sušici)
Hrani Notranjski muzej Postojna.

POSTOJNSKA JAMA
CAVE-GROTTE-HÖHLE

Zgodbe z razgledom, vojaško-zgodovinska dediščina Zelenega krasa • Izdajatelj: RDO Postojnska jama - Zeleni kras, Postojna Brošura je sofinancirana iz skladov Evropske skupnosti. Produkcija: RRA Notranjsko-kraške regije in Pisarna (Andrej Rijavec, Sonja Dolenc, Boštjan Martinjak) • Svetovanje: Park vojaške zgodovine Pivka in Notranjski muzej Postojna • Slikovni material: arhiv Parka vojaške zgodovine Pivka, arhiv RRA Notranjsko-kraške regije (Tomaž Penko, Simon Avsec), arhiv Notranjskega muzeja Postojna (Franci Novak, letalski posnetek Razdrtega, stran 2; Marko Grego, fibula s čebulastimi gumbi, stran 5; Peter Križman, kamen z vrezano podobo konjenika, stran 20), arhiv Narodnega muzeja Slovenije (Tomaž Lauko, starorimsko orožje, stran 3; pasno okovje, stran 4; republikanski novci, stran 5), arhiv Javnega zavoda za kulturo in turizem grad Snežnik (Pusti grad, stran 6), arhiv Postojnske jame (Miha Krivic, Predjamski grad, stran 6), George Grantham Bain Collection - Library of Congress (Borojevič, stran 13), arhiv Društva ljubiteljev Križne jame (protitankovske ovire, stran 14), Boštjan Martinjak, Andrej Rijavec • Tisk: Littera Picta, Ljubljana 2012